

Plana de Vic

COMARCA:	Osona	
SUPERFÍCIE:	31.978,80 ha.	
MUNICIPIS:	La unitat inclou, totalment o parcialment, els següents municipis: Balenyà, Calldetenes, Centelles, Collsuspina, el Brull, Folgueroles, Gurb, les Masies de Roda, les Masies de Voltregà, Ma-lla, Manlleu, Muntanyola, Orís, Roda de Ter, Sant Bartomeu del Grau, Sant Boi de Lluçanès, Sant Hipòlit de Voltregà, Sant Julià de Vilatorrada, Sant Martí de Centelles, Sant Pere de Torelló, Sant Quirze de Besora, Sant Vicenç de Torelló, Santa Cecília de Voltregà, Santa Eugènia de Berga, Santa Eulàlia de Riuprimer, Santa Maria de Corcó, Seva, Sobremunt, Taradell, Tavèrnoles, Tona, Torelló i Vic.	
PAISATGES D'ATENCIÓ ESPECIAL:	Aquesta unitat compren gran part dels paisatges d'atenció especial de les «Colònies industrials i les fàbriques de riu del Llobregat i del Ter» i de «l'Eix Transversal».	

Figura 17.1 Mosaic a Tona. La interrelació de diferents elements és una constant a la Plana de Vic.

Trets distintius

- Conca d'erosió, de notable horitzontalitat, rebaixada per les xarxes fluvials del Ter i del Congost. Tota la plana es troba voltada de muntanyes.
- Presència de nombrosos turons testimoni amb presència de vegetació. Alguns castells en coronen alguns, com a Tona o a Orís.
- La unitat és travessada pel riu Ter en el seu sector septentrional i central formant meandres i acollint passejos urbans, colònies industrials, rescloses i altres infraestructures.
- Nombrosos vessants aixaragallats sobre margues, tant als vessants de les muntanyes que envolten la Plana de Vic com en els turons testimoni que l'esquitxen.
- La boira forma part del caràcter d'aquest paisatge i en condiciona les visibilitats en determinades èpoques de l'any.
- Als espais rurals hi predominen el cultiu de cereals i farratges pel bestiar i la indústria ramadera.

- Existeixen molts nuclis de població de força entitat, com Vic, Manlleu, Torelló o Tona.
- L'àrea urbana de Vic acull els principals polígons industrials de la unitat.
- El cromatisme de la unitat oscil·la entre el verd dels camps de conreu, el gris de les margues i el blanc de les boires.
- Hi ha un bon nombre de grans cases pairals, que es troben en actiu i que gaudeixen de gran renom comarcal.
- L'embotit de la Plana de Vic i tota la indústria càrnia associada gaudeix de gran reconeixement i tenen una incidència destacada en la configuració del paisatge.
- Les colònies industrials representen un llegat històric i patrimonial de gran vàlua.

Figura 17.2 Conreus de secà. Folgueroles.

Figura 17.3 PEIN Turons de la Plana Ausetana, Gurb.

Figura 17.4 Les infraestructures tenen gran rellevància al paisatge de la Plana de Vic. Túnel de Bracons. Torelló.

Figura 17.5 El pont de Queralt i la Catedral de Vic, dos elements que han configurat el paisatge urbà de Vic.

Mapa

Elements naturals que constitueixen el paisatge

El paisatge de la Plana de Vic es situa a la Depressió Central Catalana i forma part del sector central de la comarca d'Osona, al voltant de la ciutat de Vic. És envoltada al NE per l'altiplà de Collsacabra i la serra de Cabrera, integrants de la serralada Transversal; a l'E per les Guillerries; al SE pel massís del Montseny; al S pel Pla de la Garga i els cingles del Cerdà; a l'W per la serra de Collsuspina i l'altiplà del Moianès; i a NW per l'altiplà del Lluçanès i pel plec anticlinal de la serra de Bellmunt, partió d'aigües entre la conca del Ter i la del Fluvià.

Geològicament, la Plana de Vic està formada per una capa de materials sedimentaris terciaris (Eocè), d'una potència aproximada de 1.000 m, dipositats sobre un sòcol paleozoic en el context d'un antic mar que ocupava la zona situada entre els actuals Pirineus i el sistema Mediterrani. Avui aquests materials formen uns bons sòls de conreu que ha fet de la plana, junt amb les condicions climàtiques, un bon indret per l'agricultura. Les «margues de Vic» o «pedra morta» (per la seva poca compacitat), de color gris blavós degut a la seva formació marina (sense oxigen) són els materials més abundants, sobre els quals es troben gresos i lutites, dipòsits continentals provinents de l'era quaternària.

Morfològicament està constituïda per una extensa conca d'erosió, situada entre els 400 i 600 metres d'altitud, que s'allargassa uns 30 quilòmetres en direcció N-S, amb una amplada màxima de 10 km en sentit E-W, excavada en materials margosos per la forta erosió dels rius de la conca del Ter (Ter, Gurri i Mèder) al sector septentrional, i pel Congost (tributari del Besòs) al sector meridional.

Figura 17.6 La unitat és bàsicament formada per una plana envoltada per altiplans i serres. En primer terme, Tona.

La erosionabilitat dels materials constitueix un element essencial per a formació de «badlands» i de «turons testimoni», que constitueixen relíquies geològiques, protegides pel PEIN, entapissant la unitat i constituint conjunts singulars que identifiquen la conca d'erosió de la Plana, reunint part dels valors geològics, biològics i paisatgístics que presenta la unitat (turó del Pla de Tona, turó de Montrodon, turó de Torrellebrera, turó del Castell, turó del Planell, turó de Can Serra, turó de Can Font, turó de Can Xaloc). Al sòl de la Plana de Vic també hi són importants els fòssils, així com uns elements d'especial interès; unes formacions arrodonides denominades «boles», resta d'antigues colònies d'esponges fòssils, amb exemplars únics a Catalunya.

Figura 17.7 Els materials tous, margues, de la Plana de Vic afavoreixen l'aparició de «badlands» o terrers. Tona.

La xarxa hídrica és constituïda principalment pel Ter que entra a la unitat pel collet de Cogulera (Sant Vicenç de Torelló) en sentint N-S per descriure un gir de 90° cap a l'E a l'alçada de Roda de Ter, fet que va fer suposar que la totalitat de la Plana de Vic va ser excavada per un antic Ter, que continuaria vers el sud per l'actual Congost, abans de ser capturat per l'acció remuntant d'un riu que seguiria l'actual tram final del Ter, ajudat per l'aixecament del sector meridional de la Plana. Entre els seus afluents cal destacar el Gurri i el seu afluente el Mèder, que presenten cabals irregulars i amb poc volum. Un petit sector meridional de la Plana de Vic és drenat pel Congost, que donarà lloc aigües avall al Besòs.

El clima és mediterrani de muntanya mitjana amb forta tendència continental, amb estius curts però molt calorosos (22°C de mitjana i màximes de 26°C, però que poden arribar fins als 34°C) i temperatures molt baixes a l'hivern (mitjanes mínimes de 2,6°C, amb 80-90 dies anuals de glaçada). Aquesta rigorositat de les temperatures, tant hivernals com estiuenques, és deguda a la presència dels massissos del Montseny i de les Guillerries-Collsacabra, amb altures entre els

1100-1300 m, que barren l'entrada de les brises marines i el seu conseqüent efecte suavitzador. La temperatura mitjana anual de la contrada es situa en els 12°C, amb oscil·lacions tèrmiques diària de fins a 28°C i anuals de 45-50°C.

A la Plana de Vic hi és freqüent el fenomen d'inversió tèrmica, producte de condicions atmosfèriques estables, sense intercanvis verticals d'aire als indrets on el relleu afavoreix l'estancament de l'aire. Això determina que les temperatures siguin més altes a mesura que ascendim, podent arribar a registrar-se diferències de fins a 20°C. Aquesta inversió tèrmica provoca a les contrades més baixes una boira persistent durant el mesos hivernals i un descens de les temperatures mínimes (s'han arribat a assolir els -25°C), és l'anomenada «broma baixa», que pot perllongar-se més de 100 dies a l'any.

Les pluges són relativament abundants i es situen per sobre dels 700 mm anuals, amb un règim que no presenta la típica secada estiuenca de les contrades mediterrànies, gràcies a uns màxims d'estiu (210 mm) i tardor (212 mm) i uns mínims de gener i febrer.

Figura 17.8 El Ter és el col·lector hídric més important de la unitat. Manlleu.

La coberta vegetal de la Plana de Vic es troba força migrada respecte la seva extensió original. La llarga antropització de la contrada ha substituït els boscos originals de la plana per conreus i pastures, i ha marginat les formacions forestals cap als costers i indrets més difícils de conrear. A banda d'aquest fet, la distribució i característiques de la vegetació ausetana s'acaben de perfilar per la presència de tot un seguit de turons testimoni que esquitxen el pla, l'existència d'uns sòls margosos poc permeables i la freqüència de les boires d'inversió tèrmica, que alteren la corologia «normal» de la vegetació i fan de la Plana de Vic un indret interessant per estudiar les relacions entre elements naturals i activitats humanes.

Tal com han fet palès autors de referència (Bolòs, 1959) la vegetació que correspondria a la unitat, des d'un punt de vista zonal i altitudinal, seria l'alzinar muntanyenc (*Asplenio onopteridis-Quercetum ilicis*), però bé que la vegetació potencial de la major part de la unitat es correspon

a la roureda de roure martinenc amb boix (*Buxo sempervirentis-Quercetum humilis*). Aquest fet és degut a les inversions tèrmiques que es produeixen al fons de la cubeta osonenca i a les cotes baixes dels vessants adjacents, i que comporten una alteració en alçada en la distribució clàssica de les sèries vegetals. Així doncs, la comunitat forestal més estesa a la Plana de Vic, si més no des del punt de vista de la vegetació climàtica, és la roureda amb boix. A banda del roure (*Quercus humilis*), és possible trobar altres arbres, com l'auró (*Acer campestre* i *Acer monspessulanum*) i arbusts com l'arç blanc (*Crataegus monogyna*) o el boix (*Buxus sempervirens*); aquest darrer, malgrat ser característic de l'associació, no resulta gaire abundant a causa de la poca permeabilitat dels sòls margosos. Actualment la major part de la plana es troba ocupada per conreus, fet que ha desplaçat les rouredes als vessants i els cim dels turons testimoni i als límits inferiors dels vessants que delimiten la unitat. Tot i que en conjunt es tracta de bosquets força degradats i no gaire madurs; se'n troben bons exemples a la serra de Torrellebreia, a les serralades de Niubó, al serrat de Palau, al serrat del Portell, al turó del castell de Tona, al serrat de Mont-rodon (Taradell) però, sobretot, a Sant Julià de Vilatorrada on la roureda del Llopart és un bosc força madur amb roures centenaris.

A mida que es guanya alçada i l'abast de les boires és menor, la roureda cedeix pas a l'alzinar muntanyenc. En el punt d'unió d'ambdues comunitats es formen masses mixtes de roures i alzines. Aquesta franja de transició no resulta gaire evident d'observar, especialment si es considera que molts d'aquests indrets han estat plantats amb pinàcies d'interès comercial. D'aquesta manera, arbres com el pi roig (*Pinus sylvestris*) i el pi blanc (*Pinus halepensis*) tenen una distribució bastament superior a la que, en condicions naturals, els correspondria. De pinedes de pi roig se'n poden trobar bons exemples vora Sant Sebastià, en terme de Santa Eulàlia de Riuprimer, pujant cap el coll de la Pollosa (a l'indret que es coneix amb el significatiu topònim de Telledes de l'Oller) i cap a Santa Llúcia de Sobremunt, en terme de Sant Hipòlit de Voltregà, entre altres localitats. Les pinedes de pi blanc són més escasses, i apareixen en indrets eixuts i assolellats com, per exemple, la Serra Seca. També és possible trobar agrupaments de pi pinyer (*Pinus pinea*), per exemple vora la masia de Sobreosc o l'ermita del Pujolar, en terme de Vic.

En aquells indrets amb sòls més erosionats, pendents més acusats o amb uns nivells de degradació més elevats, les formacions arbrades es transformen en clapes de matollar i llistonar. A les zones amb un substrat més difícil de colonitzar apareix el garric (*Quercus coccifera*) o, en localitats més humides, les bardisses d'esbarzer (*Rubus ulmifolius*). En localitats més fràgils creixen timonedes de farigola (*Thymus vulgaris*) o els prats secs de llistó (*Brachypodium retusum*) o fenàs (*Brachypodium phoenicoides*).

Vora els rius principals, especialment el Ter, s'hi fa una vegetació de ribera força interessant, bastant migrada per l'expansió de conreus i

assentaments humans, però variada, en tot cas. Hi abunden les plantacions de pollancre (*Populus nigra*) i d'àlbers (*Populus alba*), així com l'arbre natural, el vern (*Alnus glutinosa*) en aquells indrets propers a rescloses, on el volum d'aigua embassada no oscil·la en excés. També són freqüents les plantacions de pollancre i plàtans (*Platanus x hispanica*), així com les robinies (*Robinia pseudoacacia*), que creixen vora rius i rieres, en marges de carreteres i de camps de conreu.

Figura 17.9 Caducifolis i perennifolis s'alternen a les contrades de la Plana de Vic. Centelles.

En indrets oberts i assolellats és possible trobar ratolins (*Mus spretus*) i talpons (*Microtus duodecimostatus*), així com rèptils d'apetències tèrmiques, com el llargardaix ocel·lat (*Lacerta lepida*) o l'escurçó (*Vipera aspis*). Aquestes espècies, tot i ser força cosmopolites, han de ser enteses en clau de singularitat, ja que no es corresponen amb el gruix de la fauna pròpia d'hàbitats de tendència montana i frescal. Els boscos, especialment les rouredes, acullen exemplars de picot verd (*Picus viridis*) i de cucut (*Cuculus canorus*), així com d'aligot (*Buteo buteo*). Entre els mamífers cal citar el teixó (*Meles meles*), la guineu (*Vulpes vulpes*) i el conill (*Oryctolagus cuniculus*), que tot sovint aprofiten el bosc per fer-hi els caus i els espais oberts que l'envolten per cercar-hi aliment. Respecte els peixos cal assenyalar que, malgrat la mala qualitat de les aigües del Ter, són relativament abundosos. A la part alta de la conca del Ter, vora Borgonyà i Torelló, és possible trobar el barb de muntanya (*Barbus meridionalis*) i la truita de riu (*Salmo trutta*), que prefereixen les aigües fresques i oxigenades dels torrents tributaris al Ter. Per tot el riu és abundant el barb comú (*Barbus graellsii*) i la carpa (*Cyprinus carpio*), així com el peix gat (*Ictalurus melas*). Altres peixos freqüents són la bagra (*Leuciscus cephalus*) i el barb roig (*Phoxinus phoxinus*). Cal esmentar l'increment d'espècies foranes, com el peix sol (*Lepidomis gibbosus*), la perca americana (*Micropterus salmoides*) o el luci-perca (*Stizostedion lucioperca*); respecte el silur (*Silurus glanis*) cal dir que se'n coneix la presència d'individus, però que se'n dubta de la viabilitat de poblacions.

Evolució històrica del paisatge

El poblament de la Plana de Vic fou important des d'antuvi tot i que del pas dels caçadors del Paleolític sols resten testimonis a les terrasses de Torelló. La verdadera ocupació arribà al Neolític, amb uns habitants que degueren aprofitar hàbitats naturals i el coneixement de l'agricultura per modificar el paisatge. Troballes del Neolític tenen lloc a quasi totes les localitats de la unitat, tot i la concentració a l'entorn de l'actual Vic. Destacar també el sepulcre megalític de Puigseslloses (Folgueroles) i la Tomba de l'Ollich (Centelles). La Plana de Vic els oferí condicions idònies per al seu establiment, els boscos desaparegueren dels llocs planers per deixar pas als conreus i el paisatge esdevingué un mosaic de bosc i petites àrees de conreu.

Figura 17.10 Sepulcre megalític i ermita de Puigseslloses. Folgueroles.

Amb el ferro es generalitzà l'arada i l'agricultura conegué un impuls alhora que es domesticà animals i elaborà ceràmica que permeté establir la població amb excedents que podia diferir en el temps. Els jaciments del Bronze i Ferro superen la cinquantena (Cap del Pont del Gurri i Graell-Sentfores a Vic; Múnter a Muntanyola; Camp de les Lloses a Tona) presentant el substrat cultural dels Ibers, constructors dels primers poblats estructurats de Catalunya, sobresortint l'Esquerda (les Masies de Roda) i el Casol de Puigcastellet (Folgueroles). El ferro es trobà fonamentalment a Vic, Taradell i la Teuleria de l'Albanell (Malla), destacant Ausa (Vic), capital de la tribu dels ausetans, assetjada i derrotada per Escipió. Posteriorment els romans enderrocaren ciutats, pobles i fortaleses dels ausetans, obligant-los a residir a la plana, obrint-se una etapa d'assimilació, Ausa esdevingué ciutat romana i la seva jurisdicció s'estengué al territori circumdant, organitzat en petites vil·les i dominis. Posteriorment la Plana fou reorganitzada amb un procés de centurització, límits que han quedat fossilitzats al paisatge. Fou un moment de màxima ocupació de la Plana de Vic ja que la romanització

Figura 17.11 L'Esquerda, Roda de Ter, ha mostrat poblament quasi ininterromput des de l'inicial assentament dels ibèrics. A la foto, poblat medieval de l'Esquerda.

havia deshabitat els llocs més aspres i enlairats dels voltants per concentrar-se al pla. L'agricultura, amb les millores tècniques, envaïa la Plana aïllant els boscos als turons testimoni, de substrat més dur. La via romana permeté l'establiment d'una xarxa de petits pobles i vil·les que ruralitzaren el paisatge a l'entorn de Vic.

Amb els visigots es desestructurà el territori i fou necessari organitzar punts de defensa, amb probabilitat, un d'aquests punts d'aquartermament militar s'instal·là a Roda de Ter, originant la *civitas Rotae*. Entre el s. IV i V s'introduí el cristianisme, reforçant el paper de Vic al convertir-se en diòcesi. Amb la desaparició de les petites vil·les de tradició romana i l'aparició d'un poblament més dispers format per petits vilars, augmentà la importància del bestiar i les vies ramaderes. El pas dels sarraïns fou traumàtic donada l'oposició que trobarien a Vic, punt fort del poder cristià, que serà pràcticament deshabitada a finals del s VIII, i amb la inseguretat constant, és probable que es rehabilités l'antic poblat de l'Esquerda. Els conreus retrocediren i augmentà la ramaderia donada la seva mobilitat. Molts camps degueren reconvertir-se per alimentar bestiar alhora que es cercaren pastures als llocs menys desprotegits que la Plana.

Cap el 798 els cristians fortificaren la ciutat d'Osona i la vila medieval de l'Esquerda o Roda com a punt estratègic, però la revolta d'Aissó ocupà la Plana de Vic i destruí la ciutat de Roda. El territori quedà devastat i part de la població fugí a les muntanyes. No es pogué restablir la organització del territori fins Guifré el Pelós. Els conreus i la ciutat de Vic es trobaven reduïts a la mínima expressió. El 878 Lluís el Tartamut emprengué la reorganització afavorint la repoblació amb gent refugiada de les muntanyes i altres de contrades llunyanes. Guifré el Pelós aixecà els castells de Gurb, Taradell, Tona i Torelló; Guifré II de Voltregà i Sentfores, i Sunyer I de Sant Esteve de Vinyoles d'Orís, el d'Orís i d'Orsal.

Refeta la diòcesi de Vic entorn la nova catedral (888), s'erigí el castell de Vic i a la part baixa de la ciutat s'instal·laren els nous pobladors, organitzant-se el territori amb noves vil·les estructurades de diverses formes, com pot apreciar-se al terme de Gurb; un primer model, l'espai agrícola, s'organitzà concèntricament al voltant del nucli, probablement una església visigòtica bastida damunt d'un límit de centúria (Sant Fruitós del Grau). Un segon model s'organitzà en relació a les vies de comunicació, establertes en els primers segles medievals (Vil·les d'Oms, de Quadres). El tercer model es fragmentà en gran nombre de feixes o terrasses, a vegades intercalades amb bosc degut a l'orografia més complicada (Vilafreser). L'augment demogràfic causà una continuada febre constructora: Lurda a Tona on el paisatge agrari augmentà amb la labor de masies; a Roda de Ter l'antic pont del camí de França; a Santa Maria de Corcó Sant Vicenç; Sant Pere i el pont de Queralt a Vic; Sant Tomàs de Riudeperes a Calldetenes.

Figura 17.12 El temple romà de Vic, construït el segle II dC.

Les zones més antropitzades eren ocupades per argelagues, ginestes i arços, i s'obtenien glans i castanyes del bosc. La ramaderia havia tingut molta importància en etapes precedents, però restà desplaçada als límits de la unitat. La creació d'una nova vil·la implicava al seu voltant una àrea de conreu amb ordi, blat, sègol, mill i cada vegada més vinyes. Horts i fruiters completaven el paisatge agrari, i abans de l'any 1000 ja s'arribaven a conrear alguns vessants de muntanya amb feixes. Les masses forestals estaven formades per roures, pins, alzines i faig, en zones més reduïdes salzes, castanyers i oms.

Al s. XII es continuà repoblant el territori i s'obriren diversos camins: de Manlleu a Gurb, de Roda a Vic, del Lluçanès a les Guilleries, etc. Entre les edificacions s'ha de citar la Mambla (Orís); Conanglell i Despujol (les Masies de Voltregà); Sant Andreu de Gurb; Sant Martí de Sentfores (Vic); el Casal Bellpuig (Centelles); Sant Joan de les Heures (Santa Eugènia de Berga); a Vic el nucli antic ja havia pres la fesomia, envoltat de muralles el paisatge urbà començava a prendre força mentre l'entorn es ruralitzava i els boscos s'allunyaven als cims del perímetre exterior de la Plana on s'enfilaven sobre als turons testimoni, de difícil conreu i accés.

Figura 17.13 Restes de les antigues muralles de Vic, del segle XIV, a la rambla de Montcada.

A l'Alta Edat Mitjana els paisatges es van transformar profundament. Fins principis del XIV hi hagué una forta expansió poblacional i menestral, la Plana de Vic presentà una important expansió urbana. A principis del XIII Vic tenia uns 3.000 hab., dedicats als oficis menestrals d'una ciutat comercial (paraires, ferrers, sabaters) i industrial (daguers, blanquers), que comerciava i exportava i una gran vitalitat religiosa, fins aleshores havia pogut créixer intramurs. El mateix succeí a la majoria dels nuclis de la Plana; a Manlleu el primitiu nucli va anar creixent i al s. XIII ja tenia muralles que l'encerclaven. A mitjan segle

Figura 17.14 El castell d'Orís, documentat el 914.

Voltregà, Santa Maria de Corcó, i en una segona fase Tona, els Hostalets i altres poblacions. Fora de la indústria tèxtil, prengué importància la indústria metal·lúrgica (les Masies de Voltregà, Manlleu, Torelló, Vic i Roda de Ter). Amb tot, la Plana de Vic seguí essent una important contrada agrícola i ramadera i els productes derivats signifiquen una important font de l'economia. Alguns municipis es convertiren a principis de segle en zones d'estiueig, amb la construcció de xalets modernistes. Altres actualment exploten la seva riquesa en masies i masos a través del turisme rural. Al s. XX aquests components econòmics es tradueixen en un mosaic de paisatges industrials, amb fàbriques, moltes reconvertides en espais culturals, colònies i polígons industrials; paisatges rurals, amb explotacions agràries i ramaderes; paisatges urbans alguns dels quals han crescut amb un creixement caòtic que no seguí cap tipus de planificació urbanística i paisatges naturals.

La ciutat de Vic ha estat capaç de mantenir el caràcter de ciutat històrica, amb un nucli antic ben conservat, format per carrers estrets i tortuosos pavimentats amb llambordes i adaptats a la topografia, amb la plaça Major i els carrers que hi conflueixen com a centre comercial, tot recordant una forma de cinc dits provinents de les cinc antigues entrades principals de les que disposava la ciutat medieval. En ells es troben els principals edificis històrics de la ciutat.

L'impuls de l'actual ciutat moderna s'inicià a la dècada dels 20 amb la represa de l'activitat industrial gràcies a l'arribada del ferrocarril el 1875 i per la xarxa de carreteres que es completà als anys 20. Aquesta situació econòmica és reflectit al nucli vigatà amb la construcció de notables edificis modernistes i amb un creixement radial a partir de

l'esmenat centre. La ciutat es va propagar per la plana tot seguint els nous eixos de comunicació.

La Guerra Civil significà una forta aturada per a tot procés industrial, però la ciutat es reféu i es convertí en centre comercial i de serveis no solament per tota la Plana de Vic si no per terres situades més enllà. Avui tota la Plana de Vic presenta un alt grau d'antropització i es fa difícil contemplar un paisatge sense que l'element humà hi sigui present. Els colors marró-ocre pastel dominen la paleta de colors de la major part d'edificis, que mantenen la teula com a forma de coberta tradicional alhora que la xarxa de carreteres dibuixa clarament un perímetre tancat al voltant de la Vic residencial, travessada pel riu Mèder.

Paisatge actual i les seves dinàmiques

La unitat de paisatge de la Plana de Vic és una plana d'erosió fluvial sobre materials sedimentaris, d'uns 30 km de llargada en direcció nord-sud i 10 d'amplada, formant una plana envoltada de muntanyes i excavada essencialment pel Ter, els seus principals afluents i el Congost a l'extrem sud. En els elements naturals destaquen les margues blavoses del terciari que donen bones terres de cultiu. L'erosió

determina també la presència de terrers que caracteritzen la unitat, així com els turons testimoni, zones enlairades que han resistit l'erosió. Més d'un 5% del territori correspon a un sòl amb vegetació escassa o nul·la pròpia d'aquestes formacions amb pendent considerable que no permeten l'establiment de la vegetació. La conca està travessada pel riu Ter i els seus afluents Mèder i Gurri que amb la seva acció erosiva, van originar la depressió.

La Plana de Vic està totalment envoltada de muntanyes. Al nord la Serra de Bellmunt, a llevant el Cabrerès i les Guilleries, al sud-est el Montseny, al sud els Cingles de Bertí i a ponent l'altiplà del Lluçanès i del Moianès acaben de tancar totalment la plana. A causa de la seva situació, la inversió tèrmica característica del territori dona temperatures elevades a més altitud, i això afavoreix l'aparició de rouredes a zones més baixes que els alzinars, l'aire fred queda enclotat al fons de la plana i forma la boira.

La vegetació actualment ha perdut superfície, ja que ha estat eliminada per crear camps de cultius. Representa un escàs 22%, amb una majoria de matollars, prats secs i alguns alzinars. Les rouredes que abans ocupaven les zones més planes, han quedat restringides a turons, zones d'inundació i vessants en forts pendents, bàsicament zones que no s'han aprofitat pels conreus. Als llocs més ombrívols es

Figura 17.15 Les colònies tèxtils tingueren gran transcendència en la industrialització de la Plana de Vic. Borgonyà, Sant Vicenç de Torelló.

troben pinedes secundàries de pi roig. Del bosc primitiu quasi no en queda res, només algunes rouredes. Aquesta realitat fa que en aquesta unitat siguin importants els acords de custòdia del territori com, per exemple, els relacionats amb el Projecte riberes del Ter o amb la roureda del Llopart (Sant Julià de Vilatorrada).

Els elements humans són cabdals en aquesta unitat que de totes les Comarques Centrals és la que presenta més extensió dedicada a l'agricultura, un 62% del seu territori, que aprofitant la important productivitat dels sòls de la plana, aconsegueix una gran producció. Es cultiven principalment cereals i farratges pel bestiar. Ja al Neolític es va començar la tala del bosc per aconseguir noves zones de cultiu, i en l'actualitat per les característiques de la plana s'ha mecanitzat el sector agrícola. Domina també especialment la ramaderia que, podria qualificar-se com d'industrial, per l'elevada producció i formes de gestió.

L'actual activitat agropecuària de la Plana es presenta com un dels seus principals valors econòmics. La seva dinàmica, de les més importants del país, la converteix en el principal motor d'activitat de la unitat, tot i que no l'únic. La producció càrnia, especialment de porcí i els seus derivats, destaca especialment. En aquest sentit l'agricultura resta molt vinculada a aquesta indústria ramadera. El gran dinamisme de la unitat en aquest àmbit suggereix un manteniment de les tendències i dinàmiques agropecuàries, tant en el que es refereix a l'agricultura com a la ramaderia.

La unitat destaca per ser una rica plana agrícola amb un seguit d'elements antròpics remarcables. Per una banda els masos, molt característics pels arcs de les galeries que s'utilitzaven com assecadors, i per l'altra, l'estructuració de les parcel·les de conreu que s'estenen al peu dels turons-testimoni emblemàtics d'aquesta unitat. Aquests conreus solen estar lligat a l'alimentació dels animals i a les granges que amb les sitges envolten les antigues cases pairals escampades pel territori cohesionant les terres de cultiu.

Els pobles, més petits quan solament estaven lligats a activitats agrícoles i ramaderes, han anat creixent gràcies a les activitats industrials i avui en dia són grans poblacions que ocupen una part important de la plana. El creixement de diversos polígons industrials lligats a noves activitats i a les vies de comunicació que travessen la plana ocupen gran part de la superfície abans cultivada i desdibuixen les morfologies urbanes.

Sant Pere de Torelló, Torelló, Sant Hipòlit de Voltregà, Roda de Ter, Centelles i Vic han vist millorades certes àrees urbanes dels seus nuclis gràcies al Pla de Barris de viles que requereixen una atenció especial. Hi ha 24 nuclis de població distribuïts més o menys regularment ocupant un 4,57%. Els nuclis més habitats són Vic, Manlleu, Torelló i Tona. Els altres, des del segle passat han anat augmentant població. Vic és la ciutat principal i centre demogràfic,

administratiu i de serveis. Ha vist molt millorats els seus accessos amb l'eix transversal que proporciona diferents entrades a la ciutat descongestionant així el pas pel centre de la ciutat. La ciutat presenta una zona comercial i de vianants entre la catedral i la plaça del mercat. Aquesta plaça, punt neuràlgic de la ciutat, reuneix els dies de mercat agricultors de tota la contrada, així com visitants i turistes. La zona universitària i les noves construccions al voltant d'espais reconvertis com la fàbrica del sucre espongen més la trama urbana en deixar zones d'aparcament i espais verds i d'esbarjo.

Per altra banda, en alguns nuclis de la Plana de Vic, la instal·lació de naus industrials i comercials al llarg de les principals vies de

comunicació que hi accedeixen, ha provocat la proliferació de carreteres-aparador. En aquest sentit, els principals casos es troben a la carretera d'accés al nucli de Vic (des de Gurb) i als accessos nord i sud de Taradell. De la mateixa manera, a la ciutat de Vic, les carreteres-aparador, juntament amb els creixements urbanístics estan provocant que aquest nucli s'estigui conurbant amb Calldetenes i Sant Vicenç de Torelló amb Torelló.

Les infraestructures viàries ocupen un 2,39% i envolten la ciutat de Vic comunicant-la amb el Pirineu i Barcelona per l'autovia C-17 o Eix del Congost, amb Girona i Lleida per la C-25 o Eix Transversal i la carretera C-37 amb la Garrotxa a través dels túnels de Bracons.

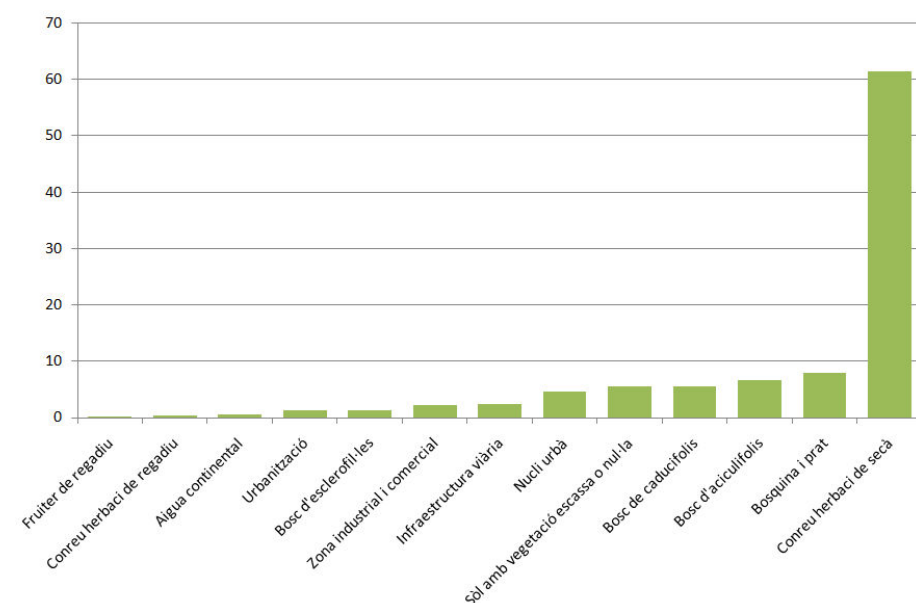
Figura 17.16 Rambla del Passeig, un dels eixos comercials de la ciutat de Vic.

Existeixen també un seguit de carreteres comarcals i locals que connecten les diferents poblacions de la unitat, així com serveis ferroviaris. El canvi en algunes comunicacions a Catalunya ha fet que l'eix entre Barcelona i la Cerdanya s'hagi desviat cap a la vall del Llobregat en detriment de l'Alt Ter, la centralitat de la Plana de Vic però s'ha mantingut per la pervivència de les vies naturals transversals de comunicació amb l'interior de Catalunya (eix Mataró-Granollers-Vic) i sobretot amb el desdoblament de l'Eix Transversal entre Girona-Vic-Manresa-Cervera.

Gràcies a aquesta destacable xarxa viària, la mateixa ciutat de Vic així com la resta de nuclis més destacats com Manlleu o Torelló han vist com al llarg dels últims anys augmentava la superfície urbana dels seus termes municipals, especialment, en forma de creixement de baixa densitat. Això ha ocasionat una pèrdua d'identitat de la fesomia rural tradicional, debilitada justament per aquest creixement i la proliferació de superfícies cimentades.

La construcció de torres i cases disseminades per tota la unitat, afavorides per la prosperitat industrial, van ser la llavor d'activitats d'oci que s'han anat desenvolupant i que actualment es concentren en urbanitzacions i segones residències que poc a poc i donada les millores en les comunicacions van esdevenint llocs de residència permanents.

Al llarg del riu Ter, des de Torelló passant per Manlleu i acabant a Roda es va desenvolupar una activitat industrial lligada al sector tèxtil, que va generar la creació de les colònies industrials, actualment record d'un ric patrimoni industrial de dècades passades. De fet, aquests

Gràfica 17.1 Usos del sòl. Font: elaboració pròpia a partir de la cartografia d'usos i cobertes del sòl de l'ICGC.

elements arquitectònics són avui dia un destacat focus d'atracció turística per aquells que volen conèixer de primera mà la importància de la indústria tèxtil al país. Espai i infraestructures vitals en l'evolució històrica de la indústria catalana, aquestes colònies (avui dia reconvertides en àmbits culturals) són punt de referència per aquells que vulguin conèixer aquesta evolució.

Aquestes terres tan fèrtils, on han nascut poetes, escriptors, i artistes, recorregudes pels bandolers, amagades sota la boira, han fet créixer la indústria, l'agricultura i ramaderia, aquestes últimes activitats tradicionals de la conca, vigilada pel turons testimoni i envoltada de xaragalls que veuen com el paisatge natural es substitueix per tota mena d'artefactes que s'escampen a vegades caòticament pel territori.

A mig termini és d'esperar que el creixement econòmic i demogràfic comporti noves extensions urbanes i àrees especialitzades però, també, que generi noves iniciatives que afavoreixin la dispersió d'usos per l'espai obert. La transformació que suposa la delimitació de noves àrees urbanes pot arribar a desfigurar els escenaris característics d'aquesta plana estructurada, sobretot, al voltant dels nuclis urbans i de les masies. En aquest sentit doncs, caldria ordenar els espais agraris i afavorir la compactació urbana.

Expressió artística del paisatge

Verdaguer cantà la Plana de Vic i tots els racons viscuts dels seus paisatges més propers, amb una sensibilitat paisatgística única que esdevé paradigmàtica en relació amb l'expressió artística del paisatge. En són representatius els versos del poema «A l'Esbart de sos poetes» escrit en enyorança i record de la seva terra, on enalteix tots els elements configuradors del paisatge de la Plana de Vic i els seus entorns, amb una bellesa descriptiva contundent:

«Ja es deuen prats i ribes cobrir de verds domassos,
cada turó amb la vesta de flors que més li escau,
la santa primavera per rebre entre sos braços
que amb nuvials adreços hi baixa del cel blau.

Per eixos camps que fiten los lladoners i saules,
lo fenc ja trau espiga, les pomeredes flor?
Les coromines mostren a regadiues taules
fajols que es tornen plata, forments que es tornen or?

I el cànem que el desembre veurà de la filosa
rajar al fus, fusada tornant se el fi moixell?
I el pèsol de flor blanca parenta de la rosa,
i el lli de flor vermella germana del clavell?

Vermellegen per eixos restobles les roselles?
La clavellina enrama finestres i balcones?
La barretina encara floreix al costat d'elles,

com flor de Catalunya que esclata sobre els fronts?

...
Ja deu trobar lo Gurri son riberal alegre
perquè a jugar-hi a estones davallen los infants,
i les bardises cloure la boca del Gorg negre
perquè el bram de l'abisme no esglaie els caminants

Les serres, que es coronen de núvols i d'estrelles,
de neu sa vesta a esqueixos ja donaran al Ter,
restant-n'hi claps encara, com escamot d'ovelles
que delma cada dia la mà del carnisser.

Com deu alçar Caserres sa bisantina torre.
per veure Saladeures i el vell cloquer de Vic !
Lo Ter que envers Girona marradejant s'escorre,
s'emporta gaires pedres del seu mural antic?
Castells de Savassona, d'Orís i de Centelles,
gegants d'altres centúries, encara alçau lo front ?
Podré tornar a veure-us, masies i capelles
d'on raja amb l'amor patri la fe com d'una font?»
(Verdaguer, 2002)

També Verdaguer glosa la seva vila natal de Folgueroles, dient:

«No és gaire obirador damunt lo mapa
mon estimat poblet de Folgueroles:
son nom és una titlla
al peu del nom de les ciutats superbes,
però Déu l'ha posat entre les dues
muntanyes capitals de nostra terra,
com bri d'herba entre dos mil·liaris.»
(Verdaguer, 2005b)

Actualment a Folgueroles, la Casa Museu Verdaguer, evoca la seva obra i la vida quotidiana de l'autor i de la seva època. El poble i rodalies, ofereixen diverses rutes verdaguerianes amb llocs com l'espai anomenat Racó de mossèn Cinto, amb un relleu de l'escultor Manolo Hugué, que representa el poeta escampant els seus versos com el sembrador que escampa la llavor damunt els camps, en record a seves paraules:

«Un dia del meu pare en la vessana a solc i a eixam sembrava el sègol d'or; després, seguint la Musa Catalana, també sembrí, però sembrí en lo cor». (Verdaguer, 2005c)

L'ermita de la Damunt és un dels llocs verdaguerians més destacats amb un jardí que s'inspira en el llibre del poeta *Brins d'Espígol*, Verdaguer definia així l'indret:

«Damunt del meu poblet hi ha una capella d'una roureda secular voltada...». (Verdaguer, 2005d).

Sobre la font Trobada diu:

«Raja una fonteta a prop de ma pàtria que tothom li dóna per nom la Trobada, al peu del torrent, que brolla tan clara que al sortir del raig sembla fosa plata...» (Verdaguer, 2005d).

La font del Desmai fou un lloc especial per Verdaguer que va presidir tota la seva infantesa, quan anava a ajudar el seu pare en les feines de pagès als camps pròxims a la font. A mitjan segle passat era un lloc idíl·lic amb una natura exuberant, tal com es pot veure en l'oli de Marià de Picó de 1870 (Museu Episcopal de Vic) i fou l'escenari de les reunions que feien Verdaguer i els seus amics de l'Esbart de Vic, per parlar i discutir sobre poesia.

El gran poeta de Roda de Ter, Miquel Martí i Pol, va descriure els paisatges quotidians amb una aparent senzillesa colpidora. El ritme estacional és present en aquests dos fragments:

«Primavera

Heus ací:

Una oreneta,

la primera,

ha arribat al poble.

I l'home que treballa al camp,

i la noia que passa pel pont,

i el vell que seu en un marge, fora vila,

i fins aquells que en l'estretor de les fàbriques

tenen la sort de veure una mica de cel

han sabut la notícia.

Estiu

Ara és el temps d'estimar pels camins,
a la vora del riu on l'herba és blana i acollidora

i a l'ombra dels vells arbres,

a les fonts mig perdudes,

allí on el bosc és més íntim.»

(Martí i Pol, 1966)

Un altra personatge rellevant vinculat a la unitat de la Plana de Vic és Miquel Llor i Forcada (1894-1966). Barceloní, passà llargues temporades a Santa Eulàlia de Riuprimer on va escriure part de *Laura a la ciutat dels sants* (1931). Les descripcions de la ciutat de Vic, que a la novel·la anomena «Comarquinal», són un exemple significatiu del paper del paisatge en la literatura. Hi trobem descripcions emblemàtiques i clarament identificatives de la plana de Vic, com en aquest fragment:

« La boira! Va caient, espessa, grisa, negra; abrigo la plana tardoral i adormida en la nit. La boira protectora guarda la ciutat estes al cor del Pla, mentre que els pobles de les rodalies, més elevats de nivell, veuen lluir els estels i un començ de lluna». (Llor, 1931).

Per altra banda a tota la novel·la és present la percepció del paisatge i dels seus canvis estacionals en recíproca relació i incidència amb l'estat d'ànim de la protagonista. Llor descriu el paisatge de la plana de Vic i de la ciutat, a través de la mirada d'una dona angoixada que s'hi sent presonera, així com el record del mateix paisatge lluminós associat les inicials expectatives de Laura:

«Després, fixa l'esguard vers la direcció que duu el tren, cap aquell punt incert on abans d'una hora veurà com si Comarquinal sortís de sota terra, amb els campanars de la Seu, del Seminari, dels asils i de les cases de penitència, enmig dels camps de patates i de moresc, gairebé tot el paisatge del Pla, que ara comença, alterat només per la grisor d'alguns pujols de licorella, que aguanten ermites acompanyades d'un xiprer esberlat pel llamp [...] Tanmateix, no és pas així com s'havia figurat el paisatge de Comarquinal, entrevist aquell dia de juny que va passar-hi amb el cotxe d'en Tomàs, els camps eren verds, ondulats per l'oneig sedós de les espigues, el cel lluïa com el mar de la Costa brava i tot era fresc i somrient.» (Llor, 1931).

La plana de Vic, espai obert ben delimitat i amb gran dominància visual del cel, ha inspirat molts altres textos literaris, com aquest bell poema de Josep M Vilarmau i Cabanes:

«Temps era temps. Si el cel era de rosa
aquell matí, la Plana era desclosa,
com un calze immens sobredaurat.
I, en les aures serenes del nou dia,
l'Ausetània era tota pedreria,
joiell que té un misteri indesxifrat»
(Vilarmau, 2000)

Josep Pla sintetiza l'impacte visual de la plana coberta de boira, amb la seva precisa prosa:

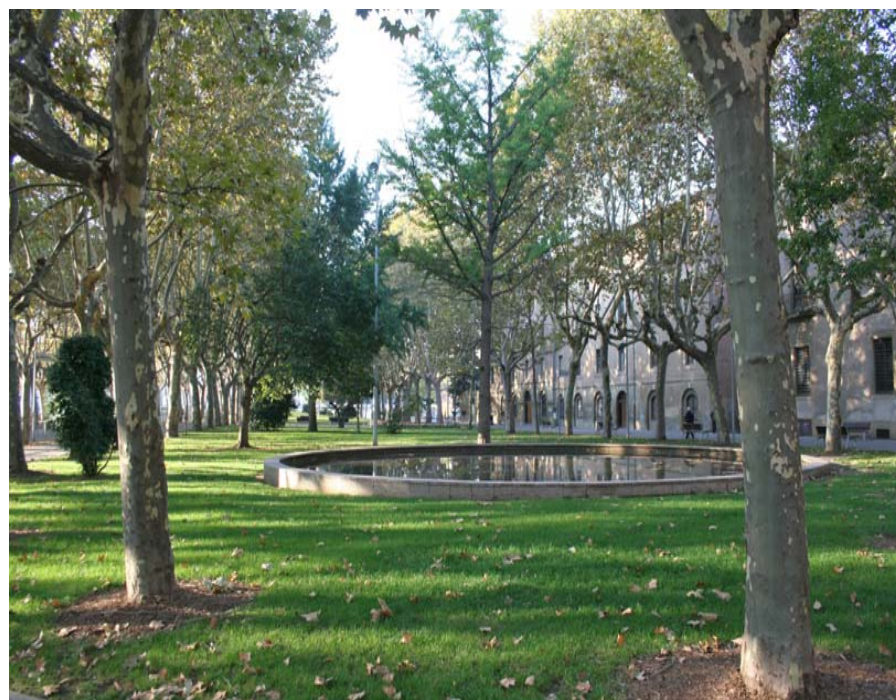

Figura 17.17 Parc de Jaume Balmes, Vic.

Figura 17.18. «Paisatge de la Plana» de David Casadesús.

Figura 17.19 El poble de Seva. Cl. R. Rios.

«... Contemplar des de les altes crestes del país la part baixa de la Plana de Vic tapada per una materia cotonosa xopa de puré de pèsols, mentre el sol radiant toca els roquissers elevats, és un espectacle impressionant...» (Pla, 1971).

Santiago Rusiñol, expressa la seva visió del paisatge des del turó del castell de Centelles:

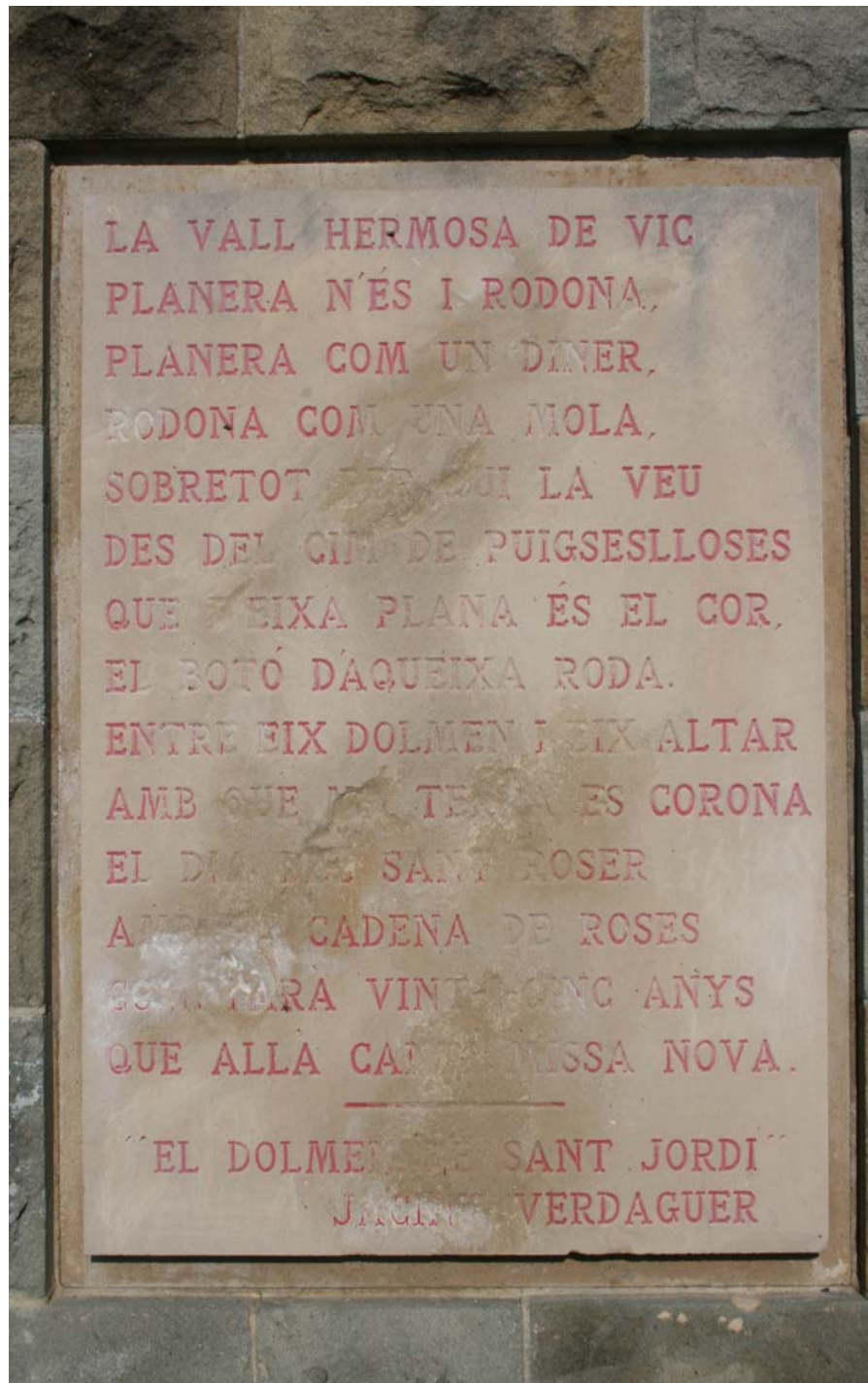

Figura 17.20 «El dolmen de Sant Jordi», de Jacint Verdaguer. Folgueroles.

«...un cop dalt del cim, se'ns presenta davant un panorama d'aquells que per sa immensitat, banyada de potent llum, fan la il·lusió que hom es troba sobre els núvols i ho veu tot darrere una glassa transparent [...] Més avall una combinació de tintes, formada de boscos i roques, serveix de fons a una planúria que sembla que nedi entremig de l'aire, avalada entre els plecs de l'atmosfera; petits poblets de totes formes l'adornen, masies esmaltades per la llum la coloregen, deliciosos turons, espesses rengleres de xiprers i albes, fondalades imprevistes, transparentes boires escorrent-se per la ombra de les valls, la poetitzen; i aquest soroll sord, semblant a un tro llunyà del ressò del saltar de l'aigua i el relliscar del vent, que al sentir-lo en les altures em fa la il·lusió com si fos la palpitació de la terra, aquest soroll li dóna un no sé què de grandios i benvolgut encant...» (Rusiñol, 1882).

La Plana de Vic també ha estat fons d'inspiració per a diferents artistes visuals, que han plasmat les seves formes i colors de de diferents perspectives i tonalitats. Són nombrosos els paisatgistes nascuts o residents actualment arreu de la unitat, per exemple el taradallenc Jordi Serrat que ha pintat també amb especial sensibilitat la plaça de Vic, Joan Solà, de Torelló, que ha dedicat part de la seva obra als paisatges de la Vall de Ges, o David Casadesús, que viu a Sant Hipòlit de Voltregà i que ha pintat bellament la plana.

Valors en el paisatge

Els **valors naturals i ecològics** de la unitat queden ben representats per tot un seguit d'espais naturals protegits, tant al bell mig de la Plana de Vic com en els marges de la unitat. A la banda nord destaca l'espai PEIN Serres de Milany-Santa Magdalena i Puigsacalm-Bellmunt, mentre que a la banda sud es troba l'espai Turons de la Plana Ausetana, disgregat en nou àrees de diferent mida. Respecte les zones d'interès geològic destaca l'Anticlinal de Bellmunt, i la geozona Sobrevia - Coll de Romagats, que afecta molt perifèricament la vorada de la Plana de Vic. Altres punts d'interès geològic són l'escull de la Trona, en terme d'Orís, i els xaragalls de Santa Eulàlia de Riuprimer. Pel que fa a zones humides, cal fer referència a l'estany de Vallmitjana, una zona humida que embassa les aigües del torrent de Vallmitjana; hi destaca la vegetació de ribera, amb salzedes i bogues, així com els ocells; s'hi troba l'ànec coll verd, (*Anas platyrhynchos*), la gallineta (*Gallinula chloropus*), el cabusset (*Tachybaptus ruficollis*) i el xarret (*Anas crecca*), entre d'altres. Aquest indret és de propietat privada i té el pas tancat al públic; des de 1998 està protegit com a Refugi de fauna salvatge. Entre els arbres monumentals es troben els roures de la Carrera, en terme de Malla, el plàtan de la Font Gran, a Taradell, el xiprer de Can Vives i el pinsap del Sors, a Seva.

La unitat Plana de Vic presenta un relleu de caràcter planer en la major part de la seva superfície en combinació amb un predomini dels usos agrícoles o agroforestals que, en conjunt, conformen una imatge visual

amb un gran **valor estètic**. Aquesta zona es caracteritza per ser una gran àrea plana i oberta sense cap relleu important i on a més, el paisatge agrícola i ramader predomina per sobre d'altres usos.

Hi ha altres elements que aporten singularitat a la imatge visual d'aquestes planes com poden ser els badlands o terrers o fins hi tot la boira.

Cal destacar per sobre de tot, els turons de la plana ausetana. Aquest espai agrupa quatre petits turons representatius dels relleus eocènics de la plana de Vic: el Turó del Castell de Tona, el de Torrellebreta, el de Mont-rodon i el de Gurb. Aquests turons testimonien i constitueixen formacions geològiques singulars que identifiquen la conca d'erosió de la plana de Vic (excavada pels rius Ter i Congost). Els turons de la plana de Vic, molt fàcilment identificables i referents visuals per a la població, reuneixen a part dels indubtables valors geològics i biològics un gran interès paisatgístic en el conjunt de les conques centrals catalanes. Són un testimoni de la història geològica de la plana de Vic i del paisatge primitiu. D'altres turons han desaparegut a conseqüència de les activitats humanes i d'altres han estat transformats irreversiblement. També és important la zona dels serrats i costes de Torelló, caracteritzada per petites serres amb vessants erosionats amb presència de vegetació a la carena.

D'altra banda, a les àrees de caràcter més agrari de la Plana de Vic hi

Figura 17.21 Algunes actuacions antròpiques donen lloc a espais d'alt valor natural. Estany de Vallmitjana, catalogat com a zona humida d'interès, Taradell.

és rellevant el patró paisatgístic que conformen les trames viàries capil-lars d'arrel històrica, ja que articulen uns paisatges tradicionals d'alta connectivitat humana que permeten la gènesi de molts nuclis de població de petita dimensió arreu del territori.

Alguns nuclis de població conformen uns patrons semblants de creixement o fesomia. Entre ells, Seva i Balenyà com a nuclis de creixement lineal, patró que predomina força en les Comarques Centrals, en tractar-se històricament d'un territori de pas. Per altra banda trobem el nucli de Folgueroles, nucli en entorn agroforestal i finalment, el nucli de Borgonyà i de la Mambra d'Orís com a nuclis de colònies industrials.

Però la Plana de Vic requereix una segona mirada, més detallada, una mirada des de la perspectiva sociocultural que desvetlli els valors estètics dels elements patrimonials. Entre ells els accessos i passeigs arbrats de certes poblacions, com Vic o Sant Julià de Vilatorrada. Tanmateix el patrimoni industrial recuperat, sobretot al llarg dels cursos fluvials, conviu amb la riquesa vegetal, solcant la unitat d'indrets de gran qualitat paisatgística.

La mateixa boira, com ja s'ha comentat esdevé estètica amb les seves lentes oscil·lacions embolcallant turons, boscos i poblacions.

L'intens poblament a la unitat al llarg dels segles fa que els **valors històrics** siguin especialment importants amb gran densitat de vestigis notables.

La ciutat de Vic, la més rellevant de la unitat, per si mateixa té un destacable valor patrimonial, que demostra la importància del lloc en èpoques llunyanes, i la seva incidència en la configuració del paisatge de la plana.

Vic és una ciutat patrimonial amb elements rellevants com el temple romà dalt del terreny aturonat al costat del riu Mèder, prop de la confluència amb el Gurri. Durant segles va estar ocult formant part del castell dels Montcada, construït a la fi del s. XI. El centre del nucli antic és la plaça del mercadal, una plaça monumental porxada a la part més alta de la vila vella. La catedral neoclàssica, seu de la diòcesis de Vic, conserva elements romànics com el campanar i un claustre gòtic.

Si bé Vic, al cor de la plana, sembla capitalitzar els valors històrics, a la resta de la unitat s'hi troben altres poblacions que en el seu conjunt ofereixen una concentració de patrimoni històric memorable. Per altra banda el nombrós poblament aïllat existent a la unitat, constitueix una densa xarxa de patrimoni històric-rural de primer ordre. Pel que fa a les poblacions, a més del nucli històric, cal considerar les ermites i esglésies dels voltants que també conformen la xarxa patrimonial i el paisatge de la plana.

A la Vall del Ges, al nord de la unitat, al terme on avui s'assenta el

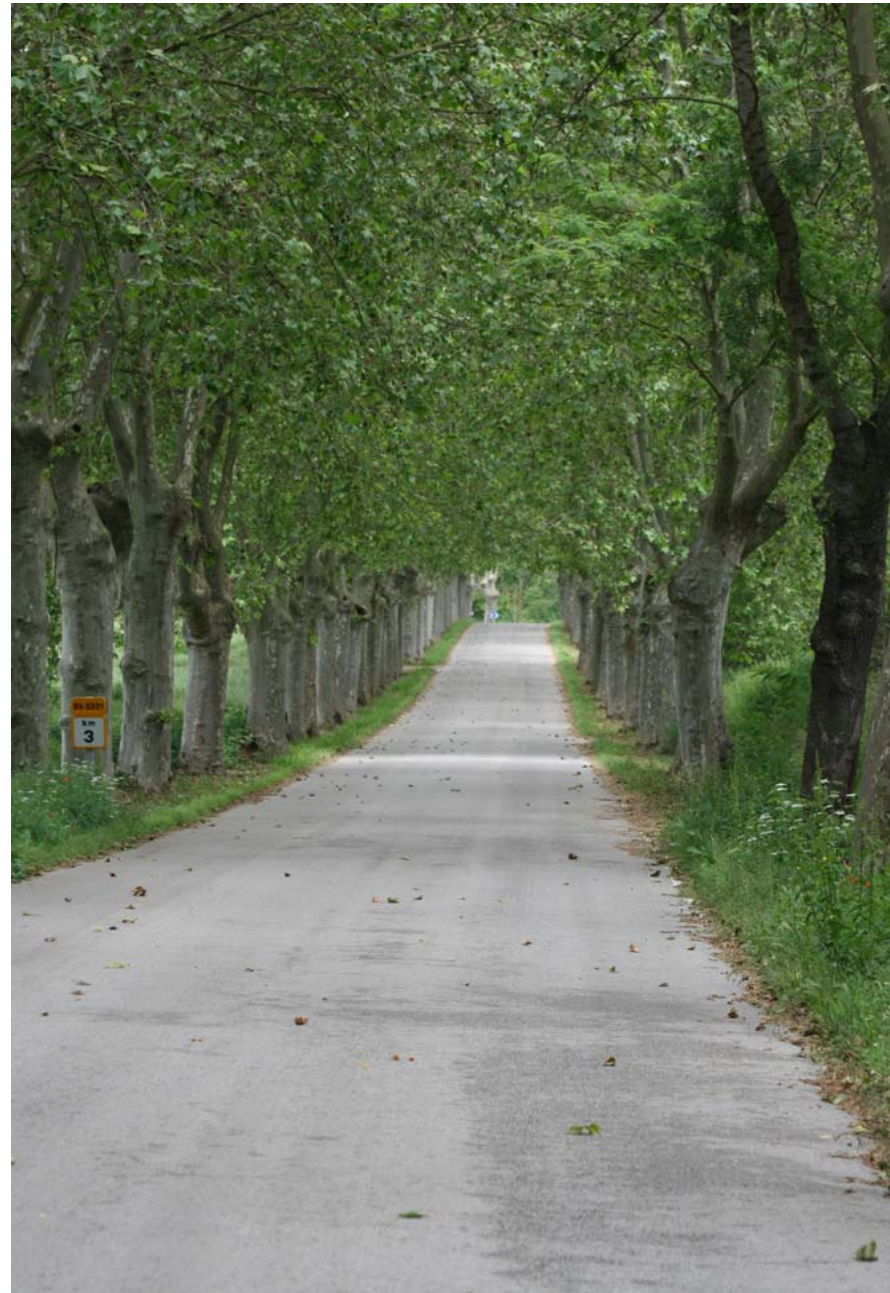

Figura 17.22 Els plàtans atorguen valor estètic a l'entrada de Sant Julià de Vilatorrada.

municipi de Torelló hi va haver poblament des del Neolític, com posen de manifest les tombes de les Serrasses. La vila de Torelló conserva, en el nucli antic, velles cases, carrerons tortuosos o passatges coberts i el castell alça encara una part de la seva torre mestra en un aspriu turó del municipi de Sant Vicenç de Torelló

En el nucli d'Orís la parròquia de Sant Genís és a la part alta, al peu de les ruïnes del castell que va ser important plaça forta com a punt de control de la plana i del curs mig del Ter. Ambdós centren visualment un paisatge de boscos, conreus i masos aïllats.

A les Masies de Voltregà, destaquen les esglésies d'estil romànic de

Sant Esteve a Vinyoles d'Orís, la de Sant Miquel d'Ordeig, la de Sant Martí Xic, així com les ruïnes del castell de Voltregà, i especialment el santuari de la Gleva. El santuari de la Gleva iniciat al segle XIV, però reconstruït i ampliat al segle XVIII, prenent la forma actual que destaca clarament en el paisatge, és lloc de culte molt visitat per la gent de la plana amb la celebració de la Festa de la Mare de Déu de la Gleva.

A Sant Hipòlit de Voltregà l'església destaca per l'elegància del campanar. A Manlleu és remarcable el pont de Can Molas, construït a finals del segle XIV i, als afores, l'església romànica de Sant Julià de Vilamirosa i la de Vilacetrú. Altres llocs d'interès històric són el Santuari de Sant Jaume, d'origen romànic i el Santuari de Puig-agut o de Lurdes al límit de la unitat.

Testimonis de l'ocupació ancestral del territori són el jaciment arqueològic de l'Esquerda, situat sobre un meandre del riu Ter molt a prop de Roda de Ter, un assentament ocupat pels ibers i fins a l'edat mitjana. A tota la unitat també hi ha masies notables, una de les més antigues és l'anomenada del Bac de Roda, documentada a finals del segle XIII, i on va viure Francesc Macià «Bac de Roda», que va lluitar contra les tropes de Felip V.

A Roda de Ter destaca el pont vell d'origen romà, per on passava l'estrada franciscà o camí a França. A Malla, el nucli més antic forma un conjunt monumental amb el temple romànic de Sant Vicenç.

A Santa Eulàlia de Riuprimer el nucli més antic centrat a l'església parroquial, l'antic castell de Torroella, un casal fortificat amb molí mas i capella, i la capella de San Sebastià constitueixen la part històrica.

A Tona es conserva l'església romànica de Sant Andreu, i l'església romànica i gòtica de Santa Maria del Barri. Mig enfilada a la serra de Mont-rodon destaca l'església romànica amb el campanar d'espardenya de Santa Maria de Mont-rodon. De l'època de la romanització, resta el jaciment del Camp de les Lloses i l'aqüeducte romà de Vilageriu.

A Balenyà hi ha restes d'ocupació al Neolític com els dòlmens de la caixa del Moro i de la Griueta. A la vora hi ha el Santuari de la Mare de Déu de l'Ajuda.

A Seva el nucli antic presenta nombroses cases d'origen medieval però l'element més característic és l'esvelt campanar de torre de l'església de Santa Maria, obra del segle XII.

Taradell conserva, elements patrimonials així com la torre gòtica de Don Carles o l'ermita de Sant Quirze de Subiradells. L'església parroquial de Sant Genís, conserva el campanar de l'església romànica primitiva. Prop de la riera de Taradell i de l'antic casal del gremi de paraires, hi ha la Font Gran, amb set canelles. Els documents en parlen d'ençà del segle XIII i dels seus abeuradors des del segle XVI.

A Santa Eugènia de Berga, l'església parroquial amb el campanar de torre de tres pisos, és un gran exponent de l'art romànic. L'església parroquial de Sant Julià de Vilatorça també conserva el campanar romànic. També al nucli rural de Vilatorça l'església Santa Maria conserva restes de decoració llombarda del segle XI i constitueix una destacada fita visual.

Folgueroles és un indret rellevant a la unitat. El nom, ve de la paraula «Falguera», i les primeres empremtes de poblament són al turó de Sant Jordi, on hi ha el dolmen de Puigseslloses. També hi ha restes del poblat fortificat ausetà del Casol de Puigcastellet. La repoblació durant l'alta edat mitjana va ser a l'entorn de l'església de Santa Maria, però el nucli del poble es va formar a partir de la fi del segle XVI dins de la sagrera.

A Vic, la indústria tèxtil, avui gairebé desapareguda, ha estat un dels principals **valors productius** i de retruc dels **socials**. Les explotacions ramaderes i les indústries transformadores del sector primari conviuen

amb una indústria diversificada, i amb un sector comercial i de serveis en creixement. La fabricació d'embotits prové de la llarga tradició a la plana de la indústria porcina. També es conserva la traça d'antics camins transhumants que creuaven la unitat cap al Pirineu a l'estiu.

El sector de la torneria és l'activitat tradicional més arrelada a Torelló i que s'estén per la vall del Riu Ges, on es concentra el major nombre d'empreses de tot Catalunya relacionades amb aquesta activitat. Tant és així que a Torelló hi ha el Museu de la Torneria de la Vall del Ges. La torneria data almenys del segle XIII, però rebé un fort impuls a partir de mitjan segle XIX, amb la creació dels grans tallers de banya i fusta.

La colònia de Vila-seca és una de les primeres i més importants colònies del Ter mitjà i un bon exemple dels paisatges associats a la industrialització del Ter amb la presència del canal, les hortes, i els antics jardins. Igualment la colònia de Borgonyà, es va convertir en la més majestuosa. Altres elements del paisatge industrial històric són la colònia la Mambla de la que es conserva la fàbrica i les obres

d'infraestructura hidràulica, i sobretot l'antiga colònia el Pelut que destaca pels seus jardins.

La ciutat de Manlleu constitueix el segon nucli de població més important. La creació del Canal industrial al segle XIX va significar el començament del procés d'industrialització de la plana. El Passeig del Ter, és un espai de gran valor social per la població. Al llarg del passeig es pot veure el passat industrial que caracteritza la ciutat, amb la presència de rescloses, turbines, fàbriques de riu al llarg d'un recorregut de gran valor paisatgístic, amb els meandres de La Devesa i del Gelabert, i els seus boscos de ribera.

Com a patrimoni industrial destaca el Museu Industrial del Ter, situat a l'antiga fàbrica de ca l'Estapé i a la perifèria la colònia Rossinyol, que va ser residència de Santiago Rusiñol i que actualment és pot visitar.

Al llarg del riu Ter, s'origina un paisatge fluvial que incorpora l'empremta de la industrialització, i les viles actuals. A Roda de Ter una ruta relaciona la literatura amb la vida del poeta Miquel Martí i Pol per mitjà de paisatges geogràfics i humans.

Sant Julià de Vilatorça era conegut com a Sant Julià de les Olles per la quantitat d'obradors de terrissa que hi havia. Quan el poble es desindustrialitzà va esdevenir lloc d'estiu i de repòs apareixent nombroses torres modernistes.

Tona ha estat tradicionalment agrícola i ramadera i encara per la festa de Sant Isidre la gent de pagès es reuneix a la Canal per celebrar-la, però la presència d'aigües sulfuroses va provocar que a finals del segle XIX es convertís en una població residencial i d'estiu als banys. La incidència en el paisatge urbà, es manifesta pels molts edificis modernistes. La xemeneia de Can Codina és avui símbol de la revolució industrial a Tona.

A Centelles que va ocupar un lloc central en el negoci de la tòfona anualment es fa la singular Fira de la Tòfona. Per altra banda la Festa del Pi, Festa Tradicional d'Interès Nacional, comporta reminiscències del culte als arbres i de rituals pagans de fecundació relacionats amb el solstici d'hivern i amb la regeneració de la natura.

Taradell conserva també un gran nombre d'antigues masies moltes mostren estructura amb galeries, que destaquen en el paisatge. En el mas del Colomer, construït al s XIII i especialment vinculat a la vida rural, actualment hi ha el Museu del Blat.

A Folgueroles, va néixer Mossèn Cinto Verdaguier, i la seva figura i obra és present arreu. Hi ha la Casa-Museu de Verdaguier, entre l'església romànica de Santa Maria i la rectoria hi ha el Racó de mossèn Cinto, al costat de l'ermita de la Damunt hi ha el jardí Brins d'espígol. Des d'aquesta ermita es poden contemplar altres llocs verdaguierians més assenyalats. El paisatge convida a seguir les diverses rutes on

Figura 17.23 El pont de Queralt, a Vic, edificat en el segle XI sobre el riu Mèder, al camí que menava cap a Barcelona seguint el traçat d'una antiga via romana.

conflueixen valors naturals, històrics, literaris, religiosos i simbòlics. La història eclesiàstica de Vic, aglutina part dels **valors religiosos i simbòlics** de la unitat, al voltant de l'obra de grans personatges com l'abat Oliva, Sant Miquel dels Sants, Jaume Lluçà Balmes, Sant Bernat Calbó, Sant Antoni Maria Claret i Josep Torres i Bages, entre altres. L'especial història eclesiàstica a la unitat explica també la presència de moltes relíquies portades que han generat devoció i pelegrinatges.

Religiositat, veneracions, cultes, s'entrellacen en les moltes festes i tradicions, que sovint estan vinculades amb llocs emblemàtics del paisatge. Els molts aplecs també en són un clar exemple, com el del santuari de Rocaprevera o al santuari de Puig l'Agulla. Un santuari emblemàtic i visualment destacable a la unitat és el de la Gleva. La tradició popular diu que s'aixeca en el lloc on una pastoreta va trobar la imatge de la Verge, sota una gleva al puig del Terror. La devoció envers Santa Maria de la Gleva va ser molt estesa i un dels símbols van ser les grans processons que s'hi feien des de Vic i d'altres pobles.

En altres indrets el prestigi religiós també ve de lluny, com el del turó de Puigdeslloses, on Arnau de Folcs, a principis del s XV va disposar s'hi repartissin els seus béns. Allà mateix, segles després, a l'ermita de Sant Jordi hi va dir missa el Sant Francesc Coll, i també Jacint Verdaguer.

L'obra de Verdaguer esdevé també patrimoni religiós i simbòlic a la unitat. A Sant Esteve de Vinyoles va escriure bona part de «L'Atlàntida» i altres textos. També hi va plantar un llorer que encara viu i que s'ha convertit en tot un símbol. A la Gleva va escriure, entre d'altres, el poema de Bon Déu, que va ser adoptat com a himne o goigs de la Mare de Déu de la Gleva.

Altres punts del paisatges estan vinculats a llegendes i fets misteriosos,

Figura 17.24 Sant Andreu del castell de Tona, documentada el 889. Tona.

ja per feréstecs i recòndits que ho afavoreixen com el Gorg negre al terme de Santa Cecília de Voltregà que ha generat diverses llegendes, perquè deien que en els gorgs més profunds i inaccessibles s'hi reunien les bruixes per congriar les tempestes i les pedregades que queien a la Plana de Vic.

També es parla del serpent de Manlleu, que vivia al bosc de la Devesa. Per la festa major de Manlleu, es celebra la festa del serpent on es menja el pa en forma de serp, i es representa la llegenda.

També els elements antròpics es relacionen amb llegendes, com a la Torre de Morgadès, un bon exemple de torre de defensa medieval, situada a Folgueroles on diuen que en dies de tempesta s'hi escolten les antigues campanes, que hi toquen els esperits.

Moltes referències a les bruixes, sovint es concentren en les dones d'una o altra població generant dites com «De Centelles bruixes totes elles». A causa de la persecució històrica de bruixes, moltes vegades llegenda i història es barregen. Sigui com sigui Centelles ha volgut recuperar la tradició, de la dita i cada any celebra el Cau de Bruixes.

Figura 17.25 Dia de mercat a Folgueroles.

A la unitat també el record del bandolerisme és present, per exemple a Taradell cada any se celebra la Festa d'en Toca-sons, bandoler que, juntament amb en Serrallonga i en Rocaguinarda va córrer per les terres dels senyors de Taradell.

El paisatge de la unitat, és ple de llocs simbòlics i religiosos. Els trobem escampats sigui en punts enlairats i ben visibles com en indrets amagats i feréstecs, els elements acumulen aquests valors en tant

que la població els hi concedeix. Un altre lloc d'especial simbolisme és l'alzinar de Folgueroles amb el monument a Verdaguer. A la vora i integrat dins l'espai Natural Guillerries-Savassona, hi ha la creació artística de la signatura de Verdaguer dibuixada pel torrent de Folgueroles, ideada per Perejaume. A més d'edificis i paratges, també cal considerar elements puntuals com el monumental Roure Gros de Santa Eulàlia de Riuprimer o el plàtan de la Font Gran de Taradell, entre altres.

Principals rutes i punts d'observació i gaudi del paisatge

Essent una plana, la unitat és travessada per moltes carreteres que faciliten el trànsit rodat. Una de les més transitades és la C-17 o Eix del Congost (veure mapa 17.2), que la creua de sud a nord i que permet observar la síntesi del paisatge a ambdós costats de la via. Entra a la Plana pel sud, per Centelles, deixant enrere l'estret congost entre els cingles de Bertí a ponent i el massís del Montseny a llevant. De camí a Vic passa per Tona i Malla, a través de camps i oferint la visió dels propers turons testimoni de margues grises, mentre que més lluny es veuen les elevacions del Moianès a l'oest i de les Guillerries a l'est. Passada la ciutat de Vic el paisatge de la Plana queda emmarcat per les elevacions boscoses del Lluçanès, els relleus tabulars del Collsacabra i, al nord, la serra de Bellmunt.

L'altra carretera que permet l'accés ràpid a la Plana de Vic és la C-25 o Eix Transversal, que baixa a la Plana des de l'oest de l'altiplà del Lluçanès i per l'est puja cap a les Guillerries. Des d'ambdós extrems es pot gaudir de vistes sobre el pla. La via circumda la ciutat de Vic pel nord, passant pel paisatge típic de camps i masies disperses. Altres carreteres secundàries són les que uneixen radialment Vic amb els altres nuclis. Totes aquestes rutes per automòbils creuen el relleu ondulat de la plana ple de camps de conreu i amb la presència d'alguns turons testimoni. Si bé transcorren per paisatges semblants, a tall d'exemple es poden citar: la que du a Manlleu i Sant Pere de Torelló, amb la visió de les serres de Bellmunt, de Curull, dels Llancers i de Cabrera com a teló de fons; i la que du a Moià, que s'enfila cap a Collsuspina pel coll de la Pollosa, amb bones vistes sobre la plana.

L'excursionista pot gaudir del paisatge nord de la unitat per la ruta del Ter o GR-210, que passa per les Masies de Voltregà, Orís i Roda de Ter. Aquest itinerari permet seguir el curs del riu i els seus meandres, a través del frescal bosc de ribera, tot observant les diverses formes d'aprofitament del riu. Un altre sender de gran recorregut, el GR-2, realitza dues breus incursions a la unitat: a Seva procedent del Montseny i a Sant Julià de Vilatorrada des de les Guillerries. També hi ha diversos senders de petit recorregut que s'escampen per la plana i les elevacions veïnes. Es destaquen els següents:

-PR-C 41, sender circular de Sant Andreu de Gurb, que per Sant Roc i per zona boscosa s'endinsa cap al coll de la Creu de Gurb i Sant

Julià Sassorba, s'enfila cap a l'ermita de Sant Sebastià, mirador espectacular de la Plana de Vic, i baixa per Sant Joan del Galí per retornar a Gurb.

-PR-C 42, sender de Taradell, que permet veure masies i molins, així com pujar al castell de Taradell amb bones vistes i a Mont-rodon, turó cobert de vegetació enmig de la plana de camps circumdants.

PR-C 43, sender circular de Tona, que permet veure masies i esglésies romàniques, llocs panoràmics, serres, boscos i la plana. De Tona passa per l'ermita de Sant Miquel de Vilageliu, puja cap a les masies de Boldrons i Can Regàs i fins al punt culminant i mirador panoràmic de Sant Cugat de Gavadons. D'allà per boscos cap a Sant Quirze de Muntanyola i baixa a la plana per Sant Esteve de Múnter, per visitar finalment Sant Andreu del Castell de Tona amb belles vistes sobre la Plana de Vic.

-PR-C 45, sender de Torelló, i PR-C 47, Camí Vora Ges. Tots dos de Torelló s'enfilen cap al Santuari de Bellmunt travessant boscos mixtes de roures i pins i gaudint d'excel·lents vistes a mesura que van ascendint.

Altres senders interessants són els de Voltregà, d'Orís i el sender local de Puigbonic a Tona.

La Plana de Vic és una depressió envoltada d'elevacions, des de les quals s'observa la unitat en dies en què la boira no hi és present. Al nord, a la unitat veïna de l'Alt Ter, destaca el mirador de la Mare de Déu de Bellmunt (1.230 m) (15) que té als seus peus la zona de Torelló i Manlleu. Des del santuari hi ha vistes cap al Puigmal, el Pedraforca i la serra de Queralt, el Puigsacalm i els relleus tabulars del Collsacabra i

Figura 17.26. Panoràmica des del mirador del Castell de Tona.

el massís del Montseny. De menys alçada, també prop de Torelló, el mirador del Castell d'Orís (745 m) amb vistes al caire de les elevacions del Lluçanès i a la zona nord de la Plana de Vic. Des del Lluçanès o just en el límit oest de la unitat hi ha alguns miradors que dominen la plana, com el santuari dels Munts (1057 m) (32), Santa Llúcia de Sobremunt (950 m) i el veïnat del Roc Llarg (901 m) (33) a Sant Bartomeu del Grau. Des del Moianès, o la seva zona de contacte, es pot gaudir amb més detall de la zona sud de la Plana des de Sant Sebastià (788 m) a Santa Eulàlia de Riuprimer i el cim del Castellar de Balenyà, prop de Collsuspina. Dins la Plana de Vic, destaca el mirador del Puigsagordi (983 m) (mirador 27, veure mapa 17.2), just per sobre la població de Centelles; el castell de Tona (690 m) (28) i de Gurb (805 m) (29), que des de la seva privilegiada situació ofereixen vistes molt properes sobre la plana de la rodalia; i la Creu del Morral (624 m) (30), des d'on es contempla una bona panoràmica del Voltreganès i la Plana de Vic. Al sud les elevacions del Montseny també dominen la plana.

AVALUACIÓ DEL PAISATGE

- Debilitats:

- Les superfícies edificades constitueixen un percentatge relativament important de la unitat; sumant els espais edificats i aquells altres ocupats per infraestructures de xarxa viària, la superfície afectada depassa lleugerament el 10%. Per tal que la percepció d'aquests espais sigui homogènia i no aparegui fragmentada, és important filar prim a l'hora de programar creixements urbanístics, tot evitant la creació d'espais intersticials i minvant el creixement de teixits urbans dispersos.

- Les construccions aïllades en sòl no urbanitzable, vinculades a l'activitat agrària o als serveis, com ara moderns coberts de maquinària, granges, naus, fàbriques, etc. desvinculades de les característiques de l'entorn que les acull i que pertorben l'harmonia visual del paisatge. Tot i que aquestes construccions ajuden a mantenir l'activitat agrícola, algunes provoquen uns impactes visuals en entorns d'alta qualitat paisatgística.

- Alguns accessos a Vic i a Taradell conformen paisatges banals i sense coherència estètica, convertits en vies que sovint serveixen d'aparador comercial i d'oferta de serveis. Al mateix temps, la via pública d'aquestes entrades sol presentar uns acabats de mala qualitat, ja sigui en relació amb el mobiliari urbà, les voreres, o la caòtica disposició en l'espai d'artefactes diversos com ara fanals i semàfors, pals de suport del cablejat del telèfon, pals i torres d'esteses elèctriques, etc. Són fesomies descurades.

- Creixement del teixit suburbà que ha acabat afectant la imatge i el perfil urbà de moltes poblacions de la Plana de Vic (sobretot a Vic), al no prendre en consideració les escales, les formes i els colors dels volums preexistents amb valor històric.

- Escassa connectivitat entre espais naturals protegits i, fins i tot, entre espais oberts.

-La presència en alguns escenaris de línies elèctriques que, per les dimensions de les torres o el traçat de la línia, afecten de manera significativa la imatge dels llocs; com és el cas, per exemple, de l'entorn de l'ermita de Sant Jordi de Puigseslloses (Folgueroles).

Amenaces:

-La possibilitat de noves tals d'arbres a les rouredes que encara perviuen pot devaluar els valors natural i estètic de la unitat.

Figura 17.27 Mirador del Castellar, Balenyà.

-L'activitat ramadera extensiva per les masses boscoses, sense una correcta gestió, pot arribar a malmetre el valor natural d'aquestes àrees; especialment, als vessants dels turons testimonis.

- El creixement de les superfícies urbanes i industrials de la unitat ha tendit a realitzar-se en forma de taca d'oli, tot propiciant creixements residencials de baixa densitat. És important controlar de manera adequada aquesta dispersió urbana, tot afavorint el creixement compacte dels nuclis urbans i propiciant la densificació de les actuacions urbanístiques.

- La possible pèrdua de la fesomia original de la Plana de Vic com a conseqüència de la fragmentació de l'antiga estructura oberta de masos associats a tot un seguit de feixes i camps de conreu

- La no integració en el lloc de les infraestructures existents (viàries i ferroviàries) i les planejades, així com dels nous enllaços, podrien comportar problemes de fragmentació del paisatge, que podrien agreujar la connectivitat paisatgística i comportar efectes induïts (expectatives d'urbanització, abandonament de camps de conreu, etc...).

- Les extensions urbanes del nucli urbà de Vic en expansió sovint pren morfologies disharmòniques, amb la creació d'espais intersticials.

- La no integració de manera coherent amb l'estructura de l'espai obert de les extensions urbanes i les àrees especialitzades del nucli urbà de Vic podrien afavorir la formació d'uns escenaris periurbans fragmentats i amb usos i formes heterogenis i barrejats.

-Fortaleses:

-La unitat es troba molt ben delimitada topogràficament; això fa que sigui fàcil identificar-ne els límits, delimitar-ne el contorn i establir-hi sectors fisonòmicament homogenis. La boira s'estima com un dels trets distintius més importants de la contrada. En conjunt, doncs, es

pot considerar que la Plana de Vic gaudeix d'una coherència interna, pel capbaix des del punt de vista fisonòmic, força notable que, sens dubte, ha de ser utilitzada a l'hora d'endegar polítiques de paisatge.

-La riquesa i fertilitat de la contrada és prou coneguda. Bona prova d'això és la tradició agrícola (amb vocació ramadera) que existeix actualment i que, des de l'època romana, es fa més o menys present.

- Vic és una ciutat molt important des del punt de vista religiós i espiritual, fet que queda palès en el ric patrimoni (material i immaterial) que atresora la vila. També es troben bones mostres d'arquitectura religiosa, amb gran valor històric i artístic a altres indrets, com al santuari de la Mare de Déu de la Gleba, entre d'altres.

- La producció i la tradició ramadera de la unitat es fa ben palesa en l'existència d'una gran diversitat d'embotits, que no només atorguen distinció i valor afegit a la contrada, sinó que també afavoreixen l'existència d'una indústria càrnia ben activa.

- Diversos nuclis urbans com Sant Julià de Vilatorrada conserven fileres arbrades o plantacions d'alineament que històricament emmarcaven l'entrada de molts municipis o definien els passejos interiors, i que han esdevingut un dels trets més característics del nucli.

- Patrimoni industrial amb valor històric, artístic, social i productiu, com les colònies del Ter i el patrimoni de canals i rescloses associat.

-Oportunitats:

- El creixement urbà i industrial de la unitat ha afavorit la creació d'espais intersticials i d'espais oberts voltats de superfícies edificades. Resultaria de gran interès crear una xarxa de corredors i connectors paisatgístics en aquells indrets de més fragilitat, tal com planteja el POUM de Vic amb el riu Mèder.

- La possibilitat de rehabilitar antics espais industrials avui obsolets, com per exemple algunes infraestructures relacionades amb les colònies industrials (edificacions, rescloses, etc.) i les fàbriques fora d'ús a l'interior dels nuclis urbans, suposa una oportunitat per a promoure uns creixements urbans més compactats. En aquest sentit, el Pla director urbanístic de les colònies del Ter i el Freser pot ser un instrument útil.

- Des del punt de vista de l'educació i la divulgació, és molt important recordar i fomentar l'estudi de la particular disposició invertida de la vegetació, així com de l'existència de rouredes de gran interès en els turons testimoni que esquitxen la plana.

- En la mateixa línia, igualment cal fer referència al valor de determinats punts d'interès geològic, com ara les margues de Santa Eulàlia de Riuprimer o l'escull de la Trona, en el límit amb el Lluçanès. Seria molt positiu fomentar l'estudi i la divulgació d'aquestes estructures, tot vinculant-les a la disposició actual de la unitat i, també, als seus trets paisatgístics particulars.

-La reactivació del Pla director urbanístic de la Plana de Vic podria contribuir a harmonitzar els efectes dels diferents processos de transformació producte del natural creixement econòmic i demogràfic de la unitat.

Figura 17.28 Polígon industrial a Centelles.

Figura 17.29 Llogaret de la Casa Nova de l'Espona, a prop d'Orís.

Objectius de qualitat paisatgística i proposta de mesures i accions

Els objectius de qualitat paisatgística (OQP) i la proposta de mesures (criteris) i accions que s'exposen a continuació són específics d'aquesta unitat de paisatge. Igualment, també són d'aplicació els definits per a tot l'àmbit territorial de les Comarques Centrals continguts en els capítols 11 i 12 de la present memòria (volum 1). Els poders públics i privats, així com els agents socials i la societat en general, han de vetllar pel compliment d'aquests objectius de qualitat paisatgística. El llistat de mesures (criteris) i accions són una proposta per assolir els OQP

Objectius de qualitat paisatgística

17.1 Un paisatge propi d'una conca d'erosió fruit de l'acció de les xarxes fluvials del Ter i del Congost, preservat i aprofitat com a recurs didàctic i turístic.

17.2 Protegir i regenerar els reductes de bosc que queden a la plana pels seus valors natural i estètic però, també, pel fet de ser un element excepcional en un entorn eminentment agrícola.

17.3 Un cursos fluvials dels rius Ter i afluent, valoritzats i preservats en determinats trams del seu recorregut.

17.4 Un paisatge complex estructurat per elements agraris, urbans i industrials, amb escasses zones ocupades per la vegetació, ben ordenat i amb uns eventuais creixements que no comprometin els valors del paisatge del lloc ni dels espais circumdants.

17.5 Un paisatge agrari extens estructurat a l'entorn d'importants masos i parcel·les de conreu en formes paral·leles, hereves de les antigues centuriacions romanes en quadrícula, ben conservat.

17.6 Un llegat històric i patrimonial de gran vàlua i unes colònies industrials restaurats i rehabilitats pel seu valor històric i compatibles amb els nous usos funcionalitats.

17.7 Un sistema d'itineraris i miradors que inclogui turons testimoni, emfatitzi les panoràmiques més rellevants i permeti descobrir la diversitat i els matisos de la Plana de Vic.

CRITERIS I ACCIONS

Propostes de criteris i accions dirigits prioritàriament a la protecció

17.1 Conservar en bon estat els turons testimoni de la Plana Vic.

17.2 Protegir els reductes de boscos fruit de la inversió tèrmica d'aquesta zona, que afavoreix la distribució dels alzinars a una altitud superior a la de les rouredes.

17.3 Vetllar pel manteniment de les masies més destacades de la unitat, pel seu valor històric en l'estructuració i articulació del paisatge agrari de la unitat.

17.4 Protegir el patrimoni industrial lligat a la força motriu de les aigües del Ter.

17.5 Preservar, pel seu valor estètic i històric, les fileres arbrades situades a les carreteres i a les entrades dels nuclis; especialment les de Sant Julià de Vilatorrada, Prats de Lluçanès, Sant Boi de Lluçanès i Perafita.

Propostes de criteris i accions dirigits prioritàriament a la gestió

17.6 Mantenir i promoure les fileres arbrades als accessos viaris amb espècies arbòries adaptades a l'indret.

17.7 Realitzar tasques de neteja als boscos de roures i alzines, mantenint nets i definits els seus límits.

17.8 Mantenir els terrers nets d'abocaments i elements aliens que poden alterar la seva morfologia i dinàmica.

17.9 Inventariar els masos de valor històric i arquitectònic notable per a la seva conservació i difusió com a patrimoni.

17.10 Aplicar les mesures proposades per al PAE Colònies industrials i les fàbriques de riu del Llobregat i del Ter.

17.11 Regular les noves construccions a les zones que limiten amb les infraestructures principals com l'autovia C-17, l'Eix Transversal (C-25) i la carretera C-37.

17.12 Avançar en la regulació de l'eliminació dels residus, especialment els purins, per la seva contaminació edàfica i olfactiva.

17.13 Establir un pla de renovació per al barri adober de la ciutat de Vic.

17.14 Potenciar l'ús de les antigues colònies i edificis industrials encara no recuperats buscant noves utilitats adequades a les necessitats actuals respectant les característiques pròpies de cada construcció.

17.15 Mantenir les infraestructures hidràuliques associades a l'abastament energètic de les antigues indústries, com elements amb valor històric i cercar nous usos.

Propostes de criteris i accions dirigits prioritàriament a l'ordenació

17.16 Reordenar els espais pròxims a les grans vies de comunicació amb l'objectiu que quedin el més integrades possible al paisatge circumdant.

17.17 Elaborar en el planejament urbanístic una normativa dels accessos a la ciutat de Vic que estableixi estratègies, criteris i accions amb la finalitat de millorar la seva integració paisatgística. Procedir d'igual manera a les poblacions de Torelló, Manlleu, Sant Hipòlit de Voltregà o Roda de Ter i en general a totes les poblacions de la unitat.

17.18 Augmentar la densitat d'espais verds als nuclis de més població i incorporar els cursos fluvials, si n'hi ha, com un espai verd més.

17.19 Ordenar les zones de polígons industrial i logístics a nivell municipal i supramunicipal així com altres infraestructures de serveis com les depuradores i deixalleries.

17.20 Restaurar i mantenir el patrimoni de castells, ermites i santuaris de la unitat, com el castell de Tona, el castell de Centelles, el santuari de la Gleva o el santuari de Puig l'Agulla.

17.21 Mantenir a cada població les construccions diferencials que marquen identitat pròpia respecte als pobles veïns de la mateixa unitat, com les torres d'estiueig modernistes de Sant Julià de Vilatorrada i la Fàbrica Blava de Roda de Ter, la plaça del Mercat de Vic, la casa Museu Verdaguer a Folgueroles, etc.

17.22 Potenciar el turisme rural associat als valors d'aquest paisatge, atès l'elevat nombre de masies a la unitat amb valor històric i patrimonial.

17.23 Promoure una xarxa d'itineraris paisatgístics i de miradors accessibles a peu o amb vehicle, on la percepció i interacció amb el paisatge és més àmplia i suggeridora. Aquesta xarxa, que comprèn miradors i camins existents i d'altres a consolidar, hauria de rebre, allà on correspongui, les actuacions necessàries de condicionament, senyalització, manteniment i difusió per tal de facilitar la percepció dels valors del paisatge i el coneixement del territori. Es tracta dels miradors de la Creu de Morral, Castell de Tona, Puigsagordi, Castell de Gurb, Castell de Centelles, Sant Salvador de Bellver; dels itineraris motoritzats de C-25, C-17, C-153, així com els no motoritzats GR-210, GR-3, GR-2, PR-C-40, PR-C-41, PR-C-42, PR-C-43, PR-C-45, PR-C-47, PR-C-46. Caldria incorporar el conjunt d'itineraris al Pla territorial parcial de les Comarques Centrals, en futures revisions.

Mapa

Mapa

